

(א) אל תדמי בנפשך להמלט. הדברים נשמעים כחשד מכוער על אסתר המלכה. חשד כזה הוא מן הנמנע. אלא שמהלך הענין כך הוא. המתפלל בעד חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה. מפני שיש עומק תהום המבדיל בין תפלה סתם לתפלה של לב נשבר. ויודעים אנו מפייהם של חכמים את עדיפות כח התפלה הגנוזה במדרגה של לב נשבר. ואותו אדם הצריך לאותו דבר ולבו נשבר בקרבנו מתוך בקשת הישועה הרי יש בידו קנין של כח תפלה נשגב. ואותו אדם המתפלל בכחו זה לטובת חבירו הרי הוא לוקח את קנינו זה ומנדב אותו לחבירו. המתפלל בעד חבירו והוא צריך לאותו דבר. כלומר, הוא מנדב לחבירו את כח התפלה הגנוז ביסורין שלו. בודאי שמן הדין הוא שלא יפסיד את הזכות הגדולה של בעל יסורין אשר בנדבת לבו נתן זכות זו לחבירו.

(ב) וזהו פשר דבר ההוראה של מרדכי לאסתר: אל תדמי בנפשך להמלט. כלומר, תפלתך על כנסת ישראל תבוא דוקא מתוך ההכרה שגם את צריכה לאותו הדבר ואף על פי כן כוונתה של התפלה תהיה רק לטובת ישראל. חלילה לך להפסיד את המעלה של המתפלל בעד חבירו ו ה ו א צ ר י ך לאותו דבר. ורק מתוך לב נשבר של צריך לאותו דבר ומנדב לחבירו את סגולת התפלה של הלב הנשבר — תעלה תפלתך על כנסת ישראל. אל תדמי בנפשך להמלט.

(א) משלוח מנות איש לרעהו. כמה פעמים הזכרנו את דברות קדשו של הגר"א המפרש את מאמר החכמים כי יום פורים ויום כפורים יש בהם משקל משותף. וכתב על זה הגר"א כי הלא מצאנו בענינו של יום טוב דינא של חציו להשם וחציו לכם. ובמהלך זה, יום הפורים ויום כפורים מהווים שלימות אחד של מועד. דיום כפורים הוא החציו להשם, ויום הפורים הוא החציו לכם. שני חצאים של שלימות אחת. כמה פעמים חזרנו על דברים אלו ועכשיו לא נשנית פרשה זו אלא בשביל דבר שנתחדש בה. הצד השווה של יום פורים ויום כפורים הוא, שבשניהם היתה הישועה מגזרת השמדה. שבענינו של יום הכפורים נאמר „הרף ממני ואשמידם“. ובענינו של יום הפורים נאמר „להשמיד להרוג ולאבד“. אלא שביום הכפורים גם הגזרה וגם הישועה לא היתה ניכרת אלא למעלה, בדיבורים שבין קוב"ה למשה. ואילו ביום הפורים, גם הגזרה וגם הישועה היה מקומן ניכר גם כאן בעסקי אחשוורוש עם מרדכי והמן. וקדושת הזמן של שני המועדים הללו עומדת היא בהקבלה לפקום המאורע שלהם. כי בגזרת השמד והישועה דיום הכפורים אשר מקומן היה למעלה, גם קדושת הזמן הנולדה מהן היא המחצה להשם של הישועה הזו. ואילו גזרת השמד והישועה דפורים אשר מקומן היה כאן למטה, הנה קדושת הזמן הנולדה מהן, היא היא המחצה לכם של הישועה.

(ב) והוא הדין והיא המדה גם בחלק שבין אדם לחבירו של שני זמנים הללו. כי חלק ה„בין אדם לחבירו“ של יום הכפורים נאמר בו עד שירצה את חבירו. ואילו בחלק ה„בין אדם לחבירו“ דפורים נאמר בו משלוח מנות איש לרעהו. כלומר, ב„בין אדם לחבירו“ דיום כפורים המדובר הוא על אודות ריצוי ופיוס הנעשים על ידי אמרות רצוי ודיבורי פיוס הפועלים על הרוח. ואילו ב„בין אדם לחבירו“ דפורים, המדובר הוא על אודות ריצוי ופיוס הנעשים על די ריבוי המנות של סעודת היום הפועלים על הגוף. והם הם הדברים, גם בחלקי ה„בין אדם לחבירו“ של יום הכפורים ויום פורים, מתחלקות הן ההנהגות לפי מהלך של מחצה להשם ומחצה לכם.

שנת תרע"ח

יש להתבונן על המנהג לאחר הסעודה עד סוף היום, והרמ"א לא הזהיר אלא שתהא רוב הסעודה ביום, ולמה לא נימא בזה זריזים מקדימין למצוות, ובכתוב נזכר לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, הרי שהקדים המשתה ושמחה למשלוח מנות ומתנות לאביונים, ובזה י"ל שחוששין שמא מחמת שכרות ישכח את אינך מצוות, מ"מ אחר שקיים אינך מצוות היו צריכין להזדרז בקיום מצוות הסעודה לקיים מצוות זריזין, מה שאין המנהג כן:

ונראה דהנה כבר אמרנו במק"א דענין סעודת מצוה בכל מקום היא מעין מה שאמרו ז"ל (שיהש"ר פ"א ט') שעושין סעודה לגמרה של תורה דדייק לה מהא דשלמה המע"ה עשה סעודה אחר השיגו החכמה, והטעם י"ל דאורות העליונים באשר הם גבוהים ומרוממים מן האדם אינם מתקיימים כ"כ בנקל אצל האדם, וכמ"ש בתורה (משלי כ"ג) התעייף עיניך בו ואיננו, וחז"ל המשיליה לצפור דרור שאינה מתאחדת כ"כ עם האדם, ע"כ במעט היסח הדעת מסתלקת מן האדם, ע"כ צריכין לעשות חיזוק שיתקיים, והוא ענין הסעודה, וכמו להיפוך להבדיל בלה"ר שפירש"י לא תלך רכיל בעמך, שהי' משפטם לאכול בבית המקבל דבריהם שום הלעטה והוא גמר חיזוק שדבריו מקוימים וכו', משם נשמע לכאן שענין הסעודה הוא לעשות קיום וחיזוק למה ששיגים מן הדברים העליונים שאינם מתקיימים כ"כ בנקל אצל האדם, וזהו שעושין סעודה לגמרה של תורה, וכמו שלמה המע"ה בהשגת החכמה, שהם אינם מתאחדים כ"כ עם האדם ונזקקין לחיזוק, וזהו הענין בכל מה שזוכין מן הדברים העליונים, ועושין סעודה לקיום אצל האדם ולא יסתלקו כל כך מהרה:

והנה בפורים כתיב לעשות אותם ימי משתה ושמחה, ולשון זה לא מצינו בשום מקום, אלא ושמחת או ושמחתם, אבל לעשות אותם ימי משתה ושמחה לא מצינו. ויש לפרש דאימים קאי, לעשות את הימים שיהיו ימי משתה ושמחה, והיינו להכין את הלב לקבל את האורות הגדולים שמאירים בפורים ע"י המצוות, קריאת המגילה שהיא ענין התגלות דברים גדולים ונעלמים, וכן י"ל באינך מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים כמבואר בחכמי האמת ז"ל, ובזה עושים את הימים ימי משתה ושמחה, היינו שנזקקים לעשות קיום לדברים האלה כנ"ל:

וי"ל שע"י המצוות שופעות כל היום הארות גדולות, ולא דוקא בעת עשיית המצוות וקריאת המגילה, אלא שהמצוות פותחות שערי צדק והשערים לא יסגרו עד הערב, וע"כ אנו אומרים על הנסים כל היום:

ומעתה מובן טעם איחור הסעודה, כדי לעשות את הקיום לכל האורות השופעות כל היום: